

ISSN 1450–9083
UDK 801

Институт за српски језик САНУ

ЛИНГВИСТИЧКЕ АКТУЕЛНОСТИ

1/3

**Ranko Matasović: KULTURA I KNJIŽEVNOST HETITA,
Matica Hrvatska, Zagreb, 2000. (Biblioteka Parnas, Niz
Filologija), 194 str.**

Autor je mlad, ali već renomiran hrvatski indoeuropeista (izm. ostalog *Kratka poredbenopovijesna gramatika latinskoga jezika*, Zagreb 1997) koji o predmetu svoje knjige piše iz prve ruke, tj. na osnovu poznavanja jezika i njegove pisane zaostavštine: to je važno naglasiti, budući da se ne radi o naučnoj studiji već o popularnom prikazu, kakve neretko pišu diletanti; ovde to nije slučaj. Već sam naslov uvoda: *Kultura kao tekst* jasno predočava autorov pristup. Shodno svome naučnom profilu, R. Matasović se ograničava na onu sliku o Hetitima koju pružaju njihovi pisani spomenici, svesno ostavljajući po strani arheološku evidenciju, tako da pod kulturom Hetita u naslovu ove knjige treba razumeti pre svega duhovnu, a ne i materijalnu kulturu. To joj se može uzeti za nedostatak u odnosu na druge publikacije sličnog karaktera, na primer, na popularnu knjigu Olivera R. Gurney-a /Garni/ *The Hittites* (Penguin Books London; prvo izdanje 1952, najnovije 1990, nemački prevod Dresden 1980), gde, za razliku od Matasovićeve knjige, nalazimo i poglavlja posvećena državi i društvu, privrednom životu, zakonu i pravu, ratnoj veštini i plastičnim umetnostima, a uz to pristojan broj ilustracija. Sa druge strane, Matasovićeve knjige daleko iscrpnije i modernije obrađuje filološku problematiku. Nakon pregleda nastanka i istorijata hetitskih i staroanatolijskih studija kao ogranka indoevropske komparativistike (ponovno „otkriće Hetita” početkom XX veka, dotad poznatih samo iz šturih pomena u Bibliji, dešifrovanjem njihovih pisanih spomenika), ona daje vrlo dobar i savremenom stepenu istraženosti primeren pregled indoevropskih anatolijskih jezika na tlu Male Azije, a takođe tamošnjih neindoevropskih jezika važnih za poznavanje hetitskog (hatski – po kojem je hetitski nazvan zabludom modernih istraživača: indigeni naziv bio je *nešili* „jezik grada *Nesa*” – zatim akadski, huritski, urartski), osvrće se na odnos anatolijskih jezika prema ie. prajeziku kao i na njihove međusobne odnose; slede osnovne informacije o načinu predaje hetitskog jezika klinastim pismom sa njenim specifičnostima (upotreba tzv. silabograma, logograma, determinativa), a zatim sažet, ali informativan i dobro ilustrovan prikaz jezika koji pruža uvid u sve njegove glavne segmente: fonologiju, morfologiju, sintaksu i leksiku, i može poslužiti kao rudimentaran nacrt hetitske gramatike, ne samo normativne, nego i istorijske, budući da se redovno ističu i diskutuju osobenosti hetitskog u krugu ie. jezika. Slede pregledi hetitske istorije i hetitske religije i mitologije, a drugi deo knjige čini izbor hetitskih tekstova u autorovom prevodu sa originala. Kratke beleške date su pozadi i dopunjuju glavni tok izlaganja ne opterećujući ga. Korisni prilozi potkraj knjige su hronologija hetitskih kraljeva i zemljopisna karta Male Azije u hetitsko doba. Kratka jezička proba originalnog hetitskog teksta (u latiničnoj transkripciji) na samom kraju

logičan je završetak ovako koncipirane knjige i čitaocu pruža priliku da ogleda svoje eventualno probuđene ambicije na planu hetitske filologije; za dalje bavljenje njome on biva upućen na literaturu na svetskim jezicima datu u bogatom i *up-to-date* izboru (111 jedinica). Pisana jednostavnim jezikom i pitkim stilom, ova knjižica na uzoran način pruža osnovno saznanje o jednom značajnom segmentu istorijsko-komparativne lingvistike i stare istorije, i u tom smislu može se preporučiti studentima, ali i svim drugim obrazovanim čitaocima željnim da prošire svoja znanja i vidike.

Aleksandar Loma (Beograd)